

RIIGIKOGU

6. istungjärk **Protokoll nr. 120 (4).**

1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra muutmine. — 2. Teadaandmine muudatuste kohta Riigikogu koosseisus. — 3. Teadaandmine Riigikogu liigete puudumiste kohta koosolekuil aprillikuul. — 4. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 5. Komisjonide täiendawad walimised. — 6. Rkl. L. Johanson'i küsimine põllutööstriile Kasepea küla elanikkudelt heinamaa äravõtmise asjus. — 7. Rkl-te J. Zimmerman'i ja V. Maaker'i küsimine Wabariigi Walitsusele Wana-Wirtsu mõisa väljaandmise asjus. — 8. Rkl. W. Maaker'i küsimine Wabariigi Walitsusele asunikku-dele ehituslaenu väljaandmise asjus. — 9. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Rk. rühma arupärimise-ettepanek weduri- ja rongiteenijate tööaja, lisatasu ja preemiade kohta. — 10. Kooli-majade ehitusfondi seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 11. Ehituspeawalitsuse ja tehnilise ehituskomitee teedeministeriumi alla ülewiiamise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 12. Meri-asjanduse peawalitsuse ja laewasõiduameti teedeministeriumi alla ülewiiamise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 13. Seadus karistamise korra kohta töökaitse-seaduste rikkumise pärast — I luge-misel. Wastu wõetud. — 14. Koosseisu komisjoni esitis rkl. Adolf Leewald'i wangist wabastamise asjus. — 15. Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 16. Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseeri-mise konventsiooni kinnitamise kohta — III lugemisel. Wastu wõetud. — 17. Riigiraamatukogu põhi-määrus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 18. Keskarhiwi põhimäärus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 19. Riigiarhiwi põhimäärus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 20. Riigi raudteeteeni-jate palkade määruse § 8 muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 21. Seadus rai-wuswahelise telegraafi konventsiooniga ühinemise kohta — II lugemisel. Wastu wõetud. — 22. Järgmise koosoleku määramine.

Riigikogu koosolek 5. mail 1922. a. kell 10 hommikul Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 73 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab Riigikogu abiesi-mees **K. Wirma**, wahepeal esimees **J. Kukk** ja abiesimees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal: sekretäär **A. Tupits**.

Koosolek algab kell 10.30 min.

1. Päewakorra muutmine. Juhataja **K. Wirma**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Kas tehtakse ettepanekuid päewakorra muutmise kohta? Sõna on rkl. Stackel-berg'il.

G. Stackelberg (saks.): Teen et-tepaneku esimeseks päewakorra-punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimi-sed.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-rataks.) Sellega on rkl. Sta-ckelbergi ettepanek nähtawa enamusega wastu wõetud. Ju-hatuse nimel on mul teatada, et 9. päewa-korra-punkt*) wälja langeb, sest rkl. Karl

*) Koosseisu komisjoni esitis rkl. Karl Tammik'u wangist wabastamise kohta.

Tammik on oma wolitused maha pan-nud. Sellega on päewakord kindlaks määratud.

2. Teadaandmine muudatuste kohta Riigikogu koosseisus. Sõna on sekretääril juhatusse otsuse ette-kandmiseks rkl. Tam-miku'le järgnewa kan-didaadi asjus.

Sekretäär **A. Tupits** (loeb): „Kuna Tallinna ametiühisuste kesknõu-kogu Tallinna walimisringkonna nime-kirjas enam kandidaate ei ole, samuti walimistel saadud häältearwu suu-ruse poolest järgnewad sama rühma Harjumaa, Pärnumaa ja Tartumaa wali-misringkondade nimekirjad ka läbi on, ot-sustatakse Tallinna ametiühisuste kesk-nõukogu Wiljandimaa walimisringkonna nimekirja esimesele kandidaadile Johan Teng'ile kutse saata Riigikogu töödest osa wõtma ilmutamiseks.“

3. Teadaandmine Riigikogu liigete puudumiste kohta koosolekuil aprillikuul. Juhataja **K. Wirma**: Sõna on sekretääril teadaand-miseks Riigikogu lii-gete puudumiste koh-ta koosolekuil aprilli-kuul.

Sekretäär **A. Tupits** (loeb): Anderkopp, A. on puudunud perekond-listel põhjustel I koosolekult.

Anderkopp, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Andrejew, S. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Ast, K. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Ast, K. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Ast, K. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Baars, K. on puudunud isiklistel põhjustel 12 koosolekult.

Bergman, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Birk, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Bock, M. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Einbund, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 3 koosolekult.

Ernits, W. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Gustawson, O. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Gustawson, O. on välja heidetud 1 koosolekult.

Hansen, A. on puudunud haiguse pärast 4 koosolekult.

Hint, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Jonas, E. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 3 koosolekult.

Järw, P. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Jõeäär, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 3 koosolekult.

Ipsberg, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 8 koosolekult.

Jürgenfeldt, O. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Jürgenfeldt, O. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Kallas, A. on puudunud haiguse pärast 6 koosolekult.

Koch, H. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Koch, H. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Kägu, Ed. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Köidam, K. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Laidoner, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Linnamägi, W. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Linnamägi, W. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Liwak, E. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Maaker, W. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Maaker, W. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Märtson, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Neps, M. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Oinas, A. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 6 koosolekult.

Palwadre, A. on puudunud haiguse pärast 8 koosolekult.

Parik, J. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Pezold, W. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Pezold, W. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Piip, A. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 4 koosolekult.

Pool, T. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Pool, T. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Päts, K. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 10 koosolekult.

Pöhl, H. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Püüman, M. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Pärilin, O. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Rei, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Saar, A. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Saul, J. on puudunud perekondlistel põhjustel 2 koosolekult.

Saul, J. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 4 koosolekult.

Seljamaa, J. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 12 koosolekult.

Semm, J. on puudunud isiklistel põhjustel 8 koosolekult.

Semm, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Soots, J. on puudunud Wabariigi Walitsuse liikmena 1 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Stackelberg, G. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Strandman, O. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 11 koosolekult.

Suit, F. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Tiks, J. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud isiklistel põhjustel 10 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Tõnisson, J. on puudunud isiklistel põhjustel 12 koosolekult.

Uesson, A. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Uesson, A. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Uluots, J. on puudunud riikliste ülesannete täitmisel 12 koosolekult.

Wain, J. on puudunud perekondlistel põhjustel 2 koosolekult.

Wanja, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Weiler, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Zimmerman, J. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Zimmerman, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Rookman, M. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Jakobson, J. on puudunud isiklistel põhjustel 6 koosolekult.

4. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Juhataja **K. Wirma**: Sõna on sekretäriks teadaandmiseks, mis-sugused seaduseelnõud on Riigikogu juhatuse poolt komisjonidesse antud.

Sekretäär **A. Tupits** (loeb): Abieluseadus antud üldisesse komisjoni.

Perekonnaseisu seadus — üldisesse komisjoni.

Abieluasjade kohtupidamise korra eelnõu — üldisesse komisjoni.

Riigi ja kiriku lahutamise seaduseelnõu — üldisesse komisjoni.

Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seaduseelnõu — üldisesse komisjoni.

Abieluseaduse ja abieluasjade kohtupidamise korra maksmapanemise seaduseelnõu — üldisesse komisjoni.

Seaduseelnõu piiriwalwe seaduse muutmise kohta piiriwalwe alluwuse suhtes — üldisesse komisjoni.

Kaalu ja mõõdu seaduseelnõu — üldisesse komisjoni.

Seaduseelnõu 20.000.000 margalise lisakrediidi määramise kohta töö-hoolekandeministeriumile toetusrahade maksmiseks k. a. weneaegistele pensionääridele — rahaasjanduse komisjoni.

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu asub esimese päewakorra-punkti juurde.

5. Komisjonide täiendawad walimised. Rkl. Stackelberg on teatanud, et tema rahaasjanduse ja maa-seaduse komisjonidest tagasi astub.

G. Stackelberg (saks.): Panen ette walida rahaasjanduse komisjoni rkl. Pezold ja maaseaduse komisjoni rkl. Bock.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. Oldakse nõus, et ettepanud kandidaadid korruga saaks walitud? Wastu ei olda. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega ettepanud kandidaadid walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

Sõna on rkl. Johanson'il küsimise ettekandmiseks.

6. L. Johanson'i küsimine põllutöömistritele Kasepea küla elanikkudelt heinamaa ärawõtmise asjus. L. Johanson (sd.) (loeb): Peipsi ääres Kasepea külas asuwad maataimmesed, umbes 900

hinge, nende hulgas Eesti wabadussõja sõdurid 40, wakamaa-kohtadel, toites endid peajasjalikult aiandusest ja kalastusest. Nende majapidamistel oli 1859 aastast alates tarwitada igaaastase rendi eest Alatskiwi mõisast umbes 230 wakamaad heinamaad, igal majapidamisel 2 wakamaad, et wõimaldada loomapida-

mist. Nii kestis see 63 aastat, kunni 1921 aastani, kus põllutöoministeeriumi korraldusel neilt heinamaad ära wõeti ja enne Alatskiwi mõisa planeerimist wälja anti kellegile Kawastu walla elanikule K. Lammas'ele ja Warnja küla apteekrile J. Waimer'ile.

Põllutöoministeeriumi poole pööramise peale teatati augustikuul 1921 a. neile elanikkudele, kellelt maalapikene ära wõeti, Tartu maakonna riigimaadeülema poolt, et neile uut maad asemele antakse, kuid seda lubadust pole senni täidetud.

Seda kõike aluseks wõttes, palun härra põllutöoministrit wastata järgmiste küsimiste peale:

1) Kas on härra põllutöoministrit teada, et Kasepea küla elanikkudelt heinamaad, mis nad 63 aastat tarwitanud ja mis nende majapidamise ülewälpidamiseks tingimata tarwilikud, ära on wõetud, ja kui on, siis

2) mis põhjusel seda tehti,

3) kas ja kuna mõtleb härra põllutöominister neile kodanikkudele, kas sennist maad tagasi wõi uut asemele anda?

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

Sõna on rkl. Zimmerman'il küsimise ettekandmiseks.

7. J. Zimmerman'i ja W. Maaker'i küsimine Wabariigi Walitsusele Wana-Wirtsu mõisa wäljaandmise asjus. **J. Zimmerman** (töer.) (loeb): Läänemaal Massu wallas on põllutöoministeeriumi poolt lubatud Wana-Wirtsu mõis tänawu kewadel wälja anda. Nüüd,

kui tulewased asunikud juba omale osalt tarwilise inwentaari muretsenud ja enda elukorda niiviisi korraldanud, et neil kewadel oleks wõimalik maad wõtta, on maakorralduse peawalitsuse poolt alles wiimasel ajal teatatud, et maad jääwad wälja andmata.

Ülemalkirjeldatud asja selgituseks palume Wabariigi Walitsusele ette panna järgmist küsimist:

1) Kas Wana-Wirtsu mõis on 1921 aastal ära planeeritud.

2) Kas on põllutöoministeerium Wana-Wirtsus niisuguseid sammusid astunud, millest järeldada wõidi, et mõis tänawu kewadel saab asunikkudele wälja antud.

3) Mil põhjusel on wäljaandmine seisma pandud ja millal on otsusest, et mõis wälja ei anta, koha peal teada antud.

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

Sõna on rkl. Maaker'il küsimise ettekandmiseks.

8. W. Maaker'i küsimine Wabariigi Walitsusele asunikkudele ehituslaenu wäljaandmise asjus. **W. Maaker** (töer.) (loeb):

Eelarwe alamkomisjonis seletasid põllutöoministeeriumi esitajad, et asunikud wõiwad ehituslaenu saada juba aprillikuu sees 1922 aastal.

Nüüd, kus suur osa asunikkudest juba hoonete ehitamisega algust on teinud, on nõudmine sarnase laenu järele äärmiselt suur. Kuid siamaani pole kusagil veel asunikkudele ehituslaenu wälja antud, ega pole ka asunikkudele kindlalt öeldud, kas nad praegusel ehitushooajal laenu saawad, wõi mitte ja millal nad seda saada wõiwad. Praegusel juhtumisel on just agaramad asunikud niisugusesse seisukorda pandud, et nemad käesolewal kewadel laenupuudusel ehitada ei saa ehk juba algatud ehitused pooleli peawad jätma.

Eelpooltähendatud asjaolusid silmas pidades, palun Wabariigi Walitsust wastata:

1) Mil põhjusel on asunikkudele ehituslaenu wäljaandmine wiibinud.

2) Millal hakatakse asunikkudele ehituslaenu wälja andma.

3) Millal wõiwad asunikud teada saada, kes nendest ja kui palju ehituslaenu saawad.

(Juhataja kohale asub esimees **J. Kukk**.)

Juhataja **J. Kukk**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

9. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Rk. rühma arupärimise-ettepanek weduri- ja rongiteenijate tööaja, lisatasu ja preemiade kohta. (Arupärimise-ettepaneku tekst):

Teedeministri kinnitusele, kokkuleppel töö-hoolekandeministriga, olid 11. augustil 1920 a. maksma pandud tööaja normid, mille järele wedurimeeskonnale 204 tundi, rongiteenijatele 240 tundi

kuus tööaega loetakse. Need normid aga muudeti 27. aprillil 1921 a. nõnda, et wedurimeeskonnale 240 tundi ja rongiteenijatele 280 tundi kuus tööaega arwatakse, ehk küll sellesama määruse § 2-ses tähendatud on, et katkestamata töötegemise juures 8-tunnilise tööpäewa põhimõttel 204 töötundi kuu peale arwatakse. Raudteewalitsuse poolt on kokku seatud määrad, kui palju wedurimeeskond ja rongiteenijad kuus kilomeetrid peawad ära sõitma ja nende määrade juures on töötundide arw kuus 240 ja 280 tundi, mitte aga 204 tundi wõetud, millest järeldada tuleb, et raudteewalitsus kilomeetrite tegemist katkestamata töötegemiseks ei loe.

Nagu teada, on weduril aurukatel, mis raskemat käsitamist nõuab, kui seiswad katlad töökodades, kus 8-tunniline tööpäew ilma erandita maksew on, ja et wedurimeeskonnal peale selle raudtee liikumisel wõimalikud õnnetumad juhtumised tulewad ära hoüda, siis on arusaamatu, miks raudteewalitsus wedurimeeskonnale wõimalikuks peab 240 tundi kuus katkestamata tööaega arwata. Samuti on selgusetu, millega rongiteenijate 280 tundi kuus põhjendatuks lugeda wõib.

Ühes eelmisega on raudteewalitsuse 7. okt. 1921 a. käsukirjaga teatawaks tehtud, et kui weduri- ja rongiteenijad üle normaal arwu kilomeetrid kuus teewad, siis loetakse seda ületunnitööks, mida kolmekordse normi suuruselt tasutakse. Tegelikult on aga see ületundidel tehtud töö tasu vähem, kui normaalajal tehtud töö tasu. Näituseks peab reisirongidel wedurijuht tegema kuu jooksul 3.000 kilomeetrit ja saab selle eest:

Põhipalka	3.200 marka.
Elukalliduslisa	2.560 „
Kilomeetri lisatasu	1.650 „

Kokku 7.410 marka,

ehk 247 marka iga 100 kilomeetri eest. Teeb aga seesama wedurijuht üle 3.000 kilomeetri kuus, siis maksetakse temale ainult 165 marka iga enamsõidetud 100 kilomeetri eest.

Sellest on näha, et raudteel ületunnitasku asjus isesugune põhimõte maksab.

Peale lisatasu tehtud kilomeetrite eest maksetakse wedurimeeskonnale preemiaid kokkuhoitud kütteinete eest, misjuures juhtumistel, kui keegi üle normi

kütteinete ära tarwitab, tema oma kilomeetri lisatasuga ülekuulu eest wastutab ja mitte ühe kuu piires, waid kestwalt.

Teatawasti tehakse wahet auru kulu üle ühe ja teise aurumasina juures ja on kindlasti teada, et üks masin wõib teise samatüübilise masina kõrwal kaks-kolm korda rohkem auru tarwitada ja wastawalt rohkem kütteinete kulutada.

Samasugune nähtus on ka alati wedurite juures olnud ja palju kütteinete tarwitaja wedur on karistusabinõuks olnud wedurimeeskonna ülemuse käes, sest kui wedur näituseks kaks korda rohkem kütteinete tarwitab, siis on seda kaks korda rohkem waja wedurile peale tõsta ja ahju wisata, mis kaks korda suuremat tööd tähendab.

Raudteewalitsuse poolt on aga weduri kütteinete normid määratud ühtlased kõigile ühetüübilistele weduritele ja selle tagajärjel saawad wedurimeeskonna ülemuse „head lapsed“ häid küttepreemiaid, kuna „pahad“ oma kilomeetri lisatasust ilma jääwad ja sellega kunni 20—30% tehtud kilomeetri eest vähem tasu saawad, tehes tööd kaks-kolm korda raskemalt.

Asja parandamiseks on wedurimeeskond oma wanemate kaudu katsunud samme astuda raudteewalitsuse juures, millel aga mingit tagajärge pole olnud ja raudteeülem on oma 28. IX. 21 kirjaga neile isegi järgmise wastuse annud: „Enne kui raudteewalitsusel teateid ei ole organisatsiooni üle ja wiimane ennast legaliseerinud ei ole, ei wõi raudteewalitsus ja tema asutused mitte üheski ametlises wahekorras sellega olla. „Riigi Teatajas“ nr. 6 awaldatud 3. 1. 19 seadus käib ainult tööliste kohta.“

Sellest on näha, et asja lahendamiseks raudteewalitsus midagi ette wõtta ei soowi, mispärast teeme ettepaneku järgmine arupärimine Wabariigi Walitsusele wastu wõtta:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et weduriteenijatele 8-tunnilise tööpäewaga põhjendades 240 tundi kuus normaal tööaega arwatakse, rongiteenijatele aga 280 tundi kuus.

2) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et weduri- ja rongiteenijatele ületunnitöö eest vähem maksetakse kui normaal töö eest.

3) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et wedurimeeskonnadelt küttenormi põhi-

mõttel mahaarwamisi teenitud tasust tehakse, mis töö produktiivsust vähendab.

4) Kui Wabariigi Walitsusel kõik see teada, mida kawatsetakse weduri- ja rongiteenijate õiglaste nõudmiste rahuldamiseks teha.

E. s. d. t. p. Riigikogu rühma nimel:

(Allkirjad) K. Wirma.

L. Johanson.

M. Neps.“)

Juhataja **J. Kukk**: Arupärimise põhjendamiseks on sõna rkl. Wirma'l.

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie raudteeteenijad, on võrreldes teiste riigiteenijatega, isäralist huwi riigi loomisel üles näidanud. Nad on kohusetruult tööl olnud. Suurem wõimalus riigi kasuks töötada awanes neil siis, kui enamlased ära kolisid, samuti oli neil wõimalus mõju awaldada okkupatsiooni wõimude minekul. Eesti wabadussõjas olid raudteelased ka suured tegelased. Nende peale langes soomusrongi teenistus, ja see pole kellegi saladus, et sõjas raudteelased weduri- ja rongiteenijad surma said. Eesti loomise ajajärgust on ka pärit 8-tunnilise tööpäewa lubadus. Raudteelased, kes tegelikult sõjast osa wõtsid, on samasuguse tänu wäärt kui sõjawäelased. Mina isiklikult ei ole aga kuulnud, et raudteeteenijaid oleks mingisuguse risti wõi aumärgi pakkumisega austatud. Kõigil on teada, et ametnikud, kes sõjawäes raudtee liikumise juhtimiseks töötasid, on aumärke ja maad saanud, kuna raudteelased ilma jäid. Praegu on aga seisukord kujunenud, et raudteelased mitte 8 tundi päewas tööd ei tee, waid nendele seatakse palju suuremad nõudmised üles. Suurema tundi-dearwu määramine ei sündinud seletusega, nagu oleks 8-tunniline tööpäew muudetud, waid seda tehakse isesuguste põhjendustega, küsimust kaudselt haartes. Käsukirjades, mis raudteelastele antud, räägitakse 8-tunnilisest tööpäewast. Näituseks 11. aug. 1920 a. antud käsukirjas on öeldud, et 8-tunnilise tööpäewa peale toetades määratakse wedurimeeskonnale: 204 töötundi kuus ja rongiteenijatele 240 tundi kuus. 27. apr. 1921 a. käsukirjaga on aga need määrad juba muudetud ja wedurimeeskonnale arwatakse kuus 240 töötundi, rongiteenijatele 280. tundi.

Sellesama määruse § 2-ses on aga öeldud, et 8-tunnilise tööpäewa juures wõib igäüks töötada 204 tundi katkestamata tööd tehes. Nüüd oleks huwitaw teada saada, missuguse põhimõtte järele siin käiakse. Siin oleks lihtsurelikul raske otsustada, missugused need katkestamata töötunnid on. Kui rong näituseks kusa-gile jaama ette jõuab ja wedur eest ära sõidab, siis arwame meie, et see kusagile kuuri wiiakse. Tegelikult ei ole see asi mitte nii, et siis ka wedurimeeskond kohe wabaks saab. Kui rong näituseks kell ½9 hom. sisse tuleb, siis saab meeskond alles wõib olla kell 12 wabaks. Need tunnid tulewad lisana weduriteenijatele juurde, mis nad oma ajast peawad wälja pigistama. See osa tööd tuleb teha peale selle määra, mis on ametlikkude käsukirjadega kindlaks määratud. Sellest on näha, et raudteel 8-tunniline tööpäew on teiseks muutunud kui ta muudel tööaladel maksew on. Raudteel on ka tükitöö põhimõte maksmas. On maksuma pandud normid, mida üks ehk teine rongiteenija tükitööna peab tegema. Näituseks, reisijaterongide wedurijuht ja abi peawad tegema 3.000 kilomeetrit kuus ja pagaashi teenijad 4.500 kilomeetrit kuus, Riia liinil isegi 5.000.

Samuti on kaubarongide wedurimeeskonnale ja rongiteenijatele normid kilomeetrites kuus kindlaks määratud ja ka manööwerdamise tunnid jne. on normides arwesse wõetud. Nüüd peaks arwama, et kui teatud töötundide arw raudteeteenijatel tehtud, siis teised tunnid, mis üle normi tehtud ületunnitööks arwatakse ja selle eest samasugust ületunnitasu maksetakse nagu mujal tehakse. Normides on küll öeldud, et ülenormi tehtud kilomeetrite eest maksetakse ületunnitöö põhimõttel kolmekordset kilomeetriraha, mis aga kokkukõlas ei ole nende kalkulasioonidega, mida teenijad ise õigeks peawad. Rongi- ja weduriteenijad teewad oma kalkulasiooni järgmiselt: sõidab, näituseks, reisijaterongi wedurijuht kuu jooksul 3.000 kilomeetrit, siis saab ta selle eest põhipalka, elukalliduslisa ja kilomeetri lisatasu kokku 7.410 marka ehk 247 marka iga 100 kilomeetri eest. See kilomeetriraha peaks olema tükitöö teenistuse normaal hind. Kui aga wedurijuht üle 3.000 kilomeetri sõidab, siis maksetakse temale ainult 165 marka iga enam-sõidetud 100 kilomeetri eest, millest näha, et raudteel ületunnitöö tasumisel isesugune põhimõte maksab. — Harilikult on ületunnitöö igalpool 50% kallimaks arwa-

tud, kuna raudteel ta aga peaaegu pool odavam on harilikust tasust.

Siis on veel üks huwitaw nähtus weduriteenijate teenistuse tasu asjus.

Peale lisatasu tehtud kilomeetrite eest maksetakse wedurimeeskonnale preemiaid kokkuhoitud kütteinete eest, tähendab selle eest, kui palju nad vähem ära tarwitawad kütet harilikust määrast. Nüüd tuleb nõnda välja, et üks osa raudteeteenijaid, üks osa wedurijuhte igal kuul preemiaid saawad, sest et nende wedur vähem kütteainet tarwitab; mõnel juhitudumisel saadakse lisaks isegi pool harilikust kuupalgast. Teine osa wedurijuhte ei saa aga isegi sõidetud kilomeetrite raha, sest et ta oma kilomeetri lisatasuga selle eest wastutab, mis ta üle teatava normi kütet tarwitanud. Nüüd aga, kui wedurijuhil on sarnane wedur, mis palju kütteainet tarwitab, enam, kui normi järele lubatud, siis on ju weduriteenijatel selle tõttu palju rohkem tööd weduri kütteinete warustamisel, ahju wiskamisel, jäänuste ärakorjamisel jne. Tähendab, inimene teeb pea kaks korda rohkem tööd ja saab vähem tasu, kui teine, kes vähem tööd teeb. Kui tema ühel kuul mõnesugusel põhjusel kaunis suur hulk kütteainet üle normi ära kulutanud, siis ei suuda ta seda ühe kuu kilomeetirahadest tasuda, waid peab, wõib olla pool aastat tagant järele oma kilomeetirahadest ilma jääma.

Raudteeteenijad on pööranud ülemuse poole suusõnaliselt ja ka wastawa kirjaga selles asjas ja on palunud, et põhimõte maksma pandaks, et kui rohkem kütteainet kulutatud, kui normis ette nähtud, siis ainult preemiast tuleb ilma jääda ehk wahest teistel kuudel saadud preemiarahast mahaarwamisi teha. Kilomeetirahasid ei peaks aga ära wõetama. Ka wanasti on niisugune kord maksew olnud. Sellel palwel ei ole aga mingisuguseid tagajärgi olnud. Seal on palujatele karmilt wastu tulnud ja niisugune nägu tehtud: ärge meid enam niisuguse asjaga tülitama tulge. Huwitaw on selle juures isegi niisugune asi, et kui wedurimeeskonna wanemad raudteewalitsusele kirjaga seda teatasid, mis wedurimeeskond omal koosolekul oli otsustanud, siis raudteeülem neile niisuguse wastuse annud, nagu siin arupärimise seletuskirjas näha on: „Enne, kui raudteewalitsusel teateid ei ole organisatsiooni üle ja wiimane enast legaliseerinud ei ole, ei wõi raudteewalitsus ja tema asutused mitte üheski

ametlises wahekorras sellega olla. „Riigi Teatajas“ nr. 6 awaldatud 3. I. 19 seadus käib ainult tööliste kohta. Tähendatud seadusega pidi wedurimeeskonna wanemate walimise õigus määratud olema.

Nüüd wõiks aga raudteeülemaste wastusest niisuguse järelduse teha, et raudteewalitsus, wõib olla soowib, et raudteeametnikud endid tõsiselt organiseeriks. Seda wõib ju niiviisi mõista, kuid tööpoolest peab ikkagi arwama, et seda niimoodi ei ole mõeldud, waid üteldi ainult, et teie ei ole mingisugune organisatsioon ja sellepärast ei saa meie teiega läbirääkimisi pidada.

Mitte ainult raudteeülemusega ei ole selle küsimuse üle katsutud mõtteid wahetada, waid selles asjas on ka otsekoheste osakonnaülemate poole pööratud ja kusagil pool ei näi tahtmist olewat selle asja üle rääkida ega raudteelastele wastu tulla. Mina isiklikult olen raudteelastega selle üle mõtteid wahetanud — mul on palju tutwusi nende hulgas — ja seal selgub, et nemad ei taha mitte sugugi tööst ära ütelda, waid nõuawad, et neil tööasjus teistega ühesugused õigused oleks. Kui nad 240 tunni asemel 280 tundi ja rohkem nädalas tööd peawad tegema — nagu see tegelikult on olnud, kus sõidurongil wedurimeeskond mitte 3.000 kilomeetrit, nagu see normides ette nähtud, waid kunni 5.000 kilomeetrit kuus on ära sõitnud, — siis on nende töötundide arw märksa suurenenud ja kui nemad siin mitte ületunnitöö eest tasu ei saa, nagu mujal, siis peab arwama, et meeolu raudteeteenijate seas mitte kõige parem olla ei wõi. Siin juures on ka veel kuulda, et neilt mitte lahkelt ei nõuta ületunnitöö tegemist, waid et seda kohtadel üsna karmilt sunnitakse.

Neid asjaolusid arwesse wõttes ja soowides nimetatud küsimuses selgust saada, teeb meie rühm Riigikogule ettepaneku wastu wõtta arupärimine Wabariigi Walitsusele, et sellega ühtlasi ka walitsusele wõimalust anda asja seletamiseks ja wahest ehk ka teatamiseks, mis tema poolt nende puuduste parandamiseks on tehtud wõi kawatsetakse teha. Sotsiaaldemokraatliku rühma nimel teen ettepaneku see arupärimise-ettepanek wastu wõtta.

Juhataja **J. Kukk**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Arupärimist toetawad 30 Riigikogu liiget, sellega on ta wastu wõetud. Was-

tamine tuleb kodukorras ettenähtud korras.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Koolimajade ehitusfondi seaduse redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**: Redaktsiooni komisjon paneb ette kinnitada „Koolimajade ehitusfondi seaduse“ teksti järgmiste redaktsiooniliste parandustega (loeb):

1) § 2 rida 7: „%%“, p. o. „protsendid“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): 2) § 3 rida 4 ja 5: „kui komisjoni juhataja“, p. o. „komisjoni juhatajana“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): 3) § 9 rida 1: „saanud“, p. o. „saadud“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud. Sellega on redaktsiooni komisjoni poolt ettepanud parandused kõik vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Ehituspeawalit-suse ja tehnilise ehituskomitee teedeministeeriumi alla ülewõimise seaduse redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**: Redaktsiooni komisjon paneb ette ehituspeawalit-suse ja tehnilise ehituskomitee teedeministeeriumi

alla ülewõimise seaduse teksti kinnitada järgmiste redaktsiooniliste parandustega (loeb):

1) § 1 rida 4: „alla üle“, p. o. „alla“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) See parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): 2) § 2 rida 4 ja 5: „välja arwatud need osad, mis ministeeriumi üldkrediitidega ühenduses, mis kindlaks määratakse“ jne. p.

o. „välja arwatud osad, mis ministeeriumi üldkrediitidega ühenduses. Need osad määratakse kindlaks jne.“

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud. Sellega on kõik selle seaduse kohta käiwad redaktsiooni komisjoni poolt ettepanud parandused vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

12. Meriasjanduse peawalit-suse ja laewasõidumeti teedeministeeriumi alla ülewõimise seaduse redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast**: Redaktsiooni komisjon paneb ette kinnitada meriasjanduse peawalit-suse ja laewasõidumeti teedeministeeriumi

alla ülewõimise seaduse teksti järgmiste redaktsiooniliste parandustega (loeb):

1) § 2 rida 2: „teedeministrile üle“, p. o. „teedeministri kätte“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) See parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): 2) § 3 rida 2: „teedeministeeriumile üle“, p. o. „teedeministeeriumi alla“.

Juhataja **J. Kukk**: (Hääletatakse.) See parandus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Järgmine päewakorrapunkt on koosseisu komisjoni esitis rkl. Adolf Leewald'i wangist wabastamise asjus. Et koosseisu komisjoni aruandjat praegu koosolekul ei ole, siis läheb Riigikogu järgmise päewakorrapunkti juurde.

13. Seadus karistamise korra kohta töökaitse-seaduste rikkumise pärast — I luge-misel. Töökaitse komisjoni aruandja **O. Liigand**: Austatud rahwasaadikud! Praegumaks-wate weneaegsete seaduste järele on

tööandjate karistamine pandud kollegiaal-asutuste peale, keda meie wabariigis praegu ei ole. Wenemaal oli töökaitse-seaduste täiendamine, väljaantawate juhataste ja määruste, kui ka töökaitse-seaduste rikkumise karistamine kollegiaal-asutuste käsitada. Kerenski walit-

suse ajal ja nimelt 22. juulil 1917. a. muudeti see ära ja pandi määruste väljaandmine senniks töökaitse ministri peale, kunni saavad asutatud wastawad kollegiaal-asutused, kuna aga tööandjate karistamise kord endiseks jäi. Kuna meil niisuguseid kollegiaal-asutusi pole, siis on siinamaale töökaitse-seaduste rikkumise karistamisi, mis käiwad rahatrahwi alla, käsitanud töö- ja hoolekandeminister. Et aga sellel karistamisel seaduslikku alust pole, siis anti hiljuti walitsuse poolt Riigikogule sisse seadus töökaitse-nõukogu asutamise asjus. See seadus lükkati Riigikogu poolt tagasi, sooviwaldusega, et saaks asutatud töökaitse-kohtud. Et need töökaitse-kohtud wõiwad õiendada ainult tööliste ja tööandjate omawahelisi lahkuminekuid, tööandjate karistamisi aga mitte ei käsita neil mail, kus nad olemas, siis on selleks walitsuse poolt sisse antud niisugune seadus, mis annab õiguse wanematele töökaitse kommissaridele määrata tööandjatele rahatrahwisid. Sellel alal on analoogia juba olemas ja nimelt aktsiisi asjus. Niisama on ka praegumaks wa töökaitse-seaduse § 223 järele õigus kullakaewandustes rahatrahwisid määrata ringkonna inseneeril, kuna mittemaksmise korral asi edasi läheb kubermangu tööstusameti otsustada. Ettepanud seaduses kawatsetud korra järele on ette nähtud, et töökaitse-seaduste rikkumiste kohta teeb töökaitse kommissar protokollil ja annab seda edasi wanemale kommissarile, kes ka rahatrahwi määrab. Kui tööandja ettenähtud aja, see on — 2 nädala jooksul, trahwi ära ei maksa ja ei esita sellekohast renteikwiitungi, siis läheb asi juba iseenesest kohtuwõimude kätte. See seadus on töökaitse-komisjoni poolt läbi waadatud, kus ainult § 2. kohta muudatus tehti ses mõttes, et niisugused asjad läbi waadataks kohtu poolt ka sisuliselt. Seadus käib ainult tööstus-asutuste kohta. Töökaitse komisjon paneb ette seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **K. Wirma**.)

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on wähemus, sellega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb wahalejäänud päewakorra-punkti juurde tagasi:

14. Koosseisu komisjoni esitis rkl. Adolf Leewald'i wangist wabastamise asjus.

Koosseisu komisjoni aruandja **A. Palwadre**: Asjaolud, mis selle esitise wälja kutsunud, on seletuskirjas näha ja ka warem on nendest motiividest siin wäga palju räägitud, nii et ma selle juures kauem peatada ei taha. Koosseisu komisjoni aruandjana panen Riigikogule ette: „Ära kuulates kohtuministri esitist 8. apr. s. a. Riigikogu liikme Adolf Leewald'i wangistamise asjus otsustab Riigikogu: Adolf Leewald'ile tuleb wõimaldada Riigikogu liikme kohuste täitmisele asuda, teda wangistusest wabastades.“

Juhataja **K. Wirma**: Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu, enamuse poolt, sellega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

15. Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kukk** (loeb): Renteide tegewuse lõpetamise ja nende ülesannete Eesti pangale üleandmise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: Panen selle pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on see pealkiri nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 1. Rahaministri poolt kindlaksmääratud tähtajal ja „Riigi Teatajas“ awaldatud tähtpäewadel lõpetawad renteid oma tegewuse ja nende ülesanded ja funktsioonid pannakse Eesti panga peale.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 2. Eelmise paragrahwi põhjal määratud tähtpäewadel wõtab Eesti pank üle riigirenteid kõige nende asjaajamisega, kas sadega, alalhoitawate wäärtustega, nõudmistega ja kohustustega. Niisama läheb üle Eesti pangale renteide liikuw warandus.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 2. hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 3. Renteide tegewuse lõpetamisega tulewad kõik riigi päralt olewad summad mahutada Eesti panka riigikassa arwele.

Niisama tulewad kõik riigi jookswad tulud maksudest ja muudest allikatest koondada Eesti panka riigikassa arwele.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 3. hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 3 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 4. Eesti panka tulewad üle wiia ka kõik deposiidid ja jookswad arwed, mis senni renteides seisid üksikute riigiasutuste ja riigiametnikkude nimel ja wastawatel asutustel ja ametnikkudel jääb õigus neid deposiitid ja jookswaid arweid Eesti pangas samadel tingimistel käsutada, mis senni renteides hoitawate deposiitide ja arwete kohta makswad olid.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 4 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 4 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 5. Eesti pank on kohustatud tema peale antud rahanõudeid ilma iseäralise tasuta rahuldama, sellel määral, kui palju tema juures riigikassa arwel ja üksikute riigiasutuste arwel summasid seismas, selle peale waatamata, missuguse erinimetuse all need summad pangaraamatutes ka ei seisa.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 5 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 5 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 6. Arwete hulk ja nimetused, mille all Eesti pank kohustatud on riigikassa arwele tulewaid summasid arwestama, kirjutatakse ette Eesti pangale rahaministeeriumi poolt riigikontrolööri teadmisel, wastawate seaduste ja korralduste alusel. Panga aruannetes ja igakuulistes arweteisudes, mis pank oma põhikirja järele awaldama on kohustatud, näidatakse riigikassa arwel olewad summad eriarwena.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 6 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sel-

lega on nähtawa enamusega § 6 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 7. Riigikassa arwel seiswate summade eest Eesti pank protsenta ei maksa. Summade eest, mis üksikute riigiasutuste ja ametnikkude jookswal arwel Eesti pangas hoitakse, maksab pank sedasama protsenti, mis ta eraisikutele ja asutustele samalaadiliste summade eest maksab.

Neid protsenta on pank kohustatud ilma iseäralise orderita riigikassa arwele kandma samadel tähtaegadel ja korras, mis on makswad panga eraklientide kohta.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 7 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 7 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 8. Renteide üleandmise tähtpäewast alates peab Eesti pank ja tema osakonnad eelmistes paragrahwides tähendatud arwetele riigikassa peawalitsuse ja teiste riigiasutuste ülesandel riigimaksusid ja muid riigi sissetuleku summasid vastu wõtma ning § 5 kohaselt raha wälja maksuma, see on — riigikassa operatsioone toimetama järgmistel alustel:

a) Kõik riigikassa peawalitsuse ja riigiasutuste arwetele Eesti panka maksetud summad tunnistatakse riigikassasse wastuwõetuks ja riigi nõudmised, mille põhjal sissemaksud tehtud, wastawalt kustunuks.

b) Tõendawad dokumendid ja aruanded operatsioonidest riigikassa arwel saadetakse riigikontrolöörile, kas otsekohe ehk riigikassa peawalitsuse läbi, wastawate seaduste ja määruste piirides.

c) Kõik Eesti panga poolt wäljaantawad dokumendid riigikassa operatsioonide alal on tempelmaksust wabastatud.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 8 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 8 vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 9. Kõik nõudmised ja kohustused, mis tekkinud renteide senniste pangaoperatsioonide alusel, lähewad üleandmise tähtpäewast arwates, Eesti panga peale üle, kes neid pangaoperatsioone oma arwel toimetama ja kolmandate isikute ees wastust kandma hakkab.

Märkus: Rentei pangaoperatsioonide hulka loetakse ka riigiettevõtete jookswad arwed.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 9 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 9 vastu võetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 10. Üksikasjalisi juhatusi selle seaduse täitmiseks annab riigikassa peavalitsusele ja Eesti pangale — rahaminister.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 10 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 10 vastu võetud. Sellega on see seadus III lugemisel paragrahwide wiisi hääletamisel vastu võetud ja tuleb lõplikule hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega see seadus III lugemise järele lõpuhääletamisel vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

16. Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise konventsiooni kinnitamise kohta — III lugemisel.

Wälisasjade komisjoniaruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise konventsiooni kinnitamise kohta.

Juhataja **K. Wirma**: Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega pealkiri vastu võetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Konventsioon Ahwenamaa saarte mittekindlustamise ja neutraliseerimise kohta, tehtud Genfis oktoobrikuu 20. päeval 1921 aastal ühesainsas eksemplaris, mis deponeeritud rahwasteliidu alalise sekretariaadi arhiwis, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konventsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 vastu võetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 vastu võetud. See seadus on III lugemisel paragrahwide wiisi vastu võetud. Panen ta terwelt lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega see seadus lõpuhääletamisel vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

17. Riigi raamatukogu põhimäärus — III lugemisel. Hariduskomisjoniaruandja **J. Annusson** (loeb): Riigi raamatukogu põhimäärus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega pealkiri vastu võetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 1. Riigiraamatukogu asub riigikantselei juures ja allub riigisekretäärile.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 vastu võetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 2. Riigiraamatukogu on kõigi riigikesk-asutuste ühine raamatukogu, milles koondatud kirjandus, mis riigiasutustele nende jookswa töö juures tarwilik wõiks olla.

Märkus. Riigiraamatukogu tarwitamise kord määratakse kindlaks kodukorras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 vastu võetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 3. Riigiraamatukogu juures on lugemistuba, mis raamatukogu tarwitajatele tarwitada.

Märkus. Lugemistoa lähem korraldus määratakse kindlaks riigiraamatukogu kodukorras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 3 vastu võetud.

Aruandja **J. Annusson**: Märkused, mis ma ette kandsin, on II lugemisel wälja jäetud ja et mitte eksitust ei tuleks, siis palun seda parandada.

Juhataja **K. Wirma**: Siin on arusaamatus tekkinud, sest aruandja on paragrahvid ette lugenud ühes märkustega, mis II lugemisel välja jäeti. Nii oli hääletamine paragrahvide kohta ilma märkusteta. Et arusaamatusi ei tuleks, siis tuleb § 2 uuesti hääletamisele ilma märkusteta. Keegi märkuste sissewõtmist ei nõua? (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 vastu wõetud. Samuti panen hääletamisele § 3 ilma märkusteta, nagu ta II lugemisel vastu wõeti. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 3 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 4. Riigiraamatukogu walitsejaks ja korraldajaks on riigiraamatukogu juhataja, kelle määrab ametisse ja wabastab ametist Wabariigi Walitsus riigisekretääri ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 4 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 5. Riigiraamatukogu koosseisus kindlaksmääratud kohtadele määrab ametnikka ametisse ja wabastab neid ametist riigisekretäär riigiraamatukogu juhataja ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 5 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 6. Riigiraamatukogu juhataja ülesanded on: 1) raamatukogu walitsemine ja korrahoidmine; 2) andmete kogumine nii Eesti riigi piirides kui ka väljaspool ilmunud ja müügilolewate raamatute kohta ning riigiasutuste tarwiduste selgitamine nende raamatute suhtes, ja 3) raamatute muretsemine.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 6 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 7. Riigiraamatukogu täiendamise küsimuste arutamiseks ja otsustamiseks kutatakse kokku tarwiduse järele riigiraamatukogu juhataja poolt iseäraline nõukogu. Nõukogu esimeheks on riigiraamatukogu juhataja ja liigeteks — üks esitaja Riigikogu juhatusel, üks esitaja rahaministeeriumi, üks haridusministeeriumi ja üks siseministeeriumi poolt.

Sõnaõigusega wõtawad nõukogu koosolekufest osa riigikontrolli ja teiste ministeeriumide esitajad iga asutuse poolt üks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 7 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 8. Nõukogu on otsuswõimeline, kui esimees ja kaks liiget koos. Otsustatakse liht häälteenamusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 8 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 9. Nõukogu otsused kinnitab riigisekretäär.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 9 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 10. Erakorralistel juhtumistel on raamatukogu juhataja õigustatud riigisekretääri nõusolekul ilma nõukogu otsuse ära ootamata raamatud riigiraamatukogule omandama, kuid kogusummas iga aasta kohta mitte üle $\frac{1}{3}$ riigiraamatukogu aastaelarwes raamatute muretsemiseks ettenähtud summast.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 10 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 11. Riigiraamatukogu wõib otsekoheesse läbikäimisesse astuda kõigi riigi- ja omawalitsuse asutustega ja eraisikutega; Riigikogu juhatusel, ministritega ja wabariigi välisesitustega aga ainult riigisekretääri kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 11 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 12. Riigiraamatukogul on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 12 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 13. Riigiraamatukogu ja selle juures olewa lugemistoa lähema korralduse määrab kindlaks kodukord, mille kinnitab Wabariigi Walitsus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 13 vastu wõetud.

Sellega on see seadus III lugemisel üksikute paragrahvide wiisi vastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

18. Keskarhiivi Hariduskom-
põhimäärus — misjoni aruandja
III lugemisel. **J. Annusson** (loeb):
Keskarhiivi põhimäärus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega seaduse pealkiri vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 1. Keskarhiivi ülesanne on vastu wõtta riigiarhiiwilt, korraldada ja alal hoida kõik Eesti wabariigi päralt olewad aktid ja dokumendid, millel ajalooline tähtsus ja mis riigiarhiiwis wiisteistkümmend (15) aastat alal hoitud. (W. riigiarhiivi põhikiri).

Märkus. Tarbekorral, arhiivnõukogu nõusolekul, wõib üksikute dokumentide ja aktide edasiandmise tähtaega pikendada ka üle wiieteistkümmne (15) aasta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 2. Keskarhiiw allub otsekohe haridusministeeriumile. Keskarhiivi asukohaks on Tartu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 3. Keskarhiivi wõidakse omanduseks ehk hoiule vastu wõtta ajalooliselt wäärtuslikka dokumenta ja akte ka kogukondlikkude, kiriklikkude ja teiste asutuste, samuti eraseltside, — liitude, ühingute ja isikute käest. Wastuwõtmise kohta kirjutatakse sellekohasesse arhiivi raamatusse akt, millest soowikorral dokumendi üleandja ära kirja saab.

Märkus. Kokkuleppel arhiivnõukoguga ja haridusministeeriumi korraldusel wõib arhiiv omandada dokumenta ja akte ka ostu ja ära kirjade vastu wahetuse teel.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 3 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 4. Keskarhiivi walitsejaks on keskarhiivi juhataja. Tema käsutada on tarwilik arw ametnikka ja teenijaid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 4 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 5. Keskarhiivi juhataja määratakse ametisse Wabariigi Walitsuse poolt haridusministeeriumi ettepanekul, arhiivnõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 5 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 6. Keskarhiivi juhatajalt nõutakse peale vähemalt üheaastalise teenistusaja arhiiwides, samu eeltingimisi, mis professorile tarwilikud, ja häid teadmisi Eesti ja naabermaade ajaloos.

Märkus. Kui nõuetele wastawat kandidaati ei leidu, on haridusministriil õigus määrata keskarhiivi juhataja kohustetäitjaks teist kõlbulikku isikut, arhiivnõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 6 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb):
§ 7. Keskarhiivi juhataja ülesandeks on:

a) keskarhiivi esitamine, juhtimine ja korraldamine ning walwamine arhiivwaa-
lide rikkumatuse ja alalhoiu järele;

b) ametialaline läbikäimine haridusministeeriumiga ja teiste riiklikkude kui ka eraasutustega;

d) hoolitsemine, et dokumendid ja aktid, mille sisu saladuses tuleb hoida, mitte kättesaadawal ei oleks ega nende sisu awalikkuse ette ei kantaks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 7 vastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 8. Arhiwaalide tarvitamine keskarhiivi ruumis teostatakse tingimistel, mis kindlaks määratakse keskarhiivi kodukorras. Välja anda arhiwaalisid tarvitamiseks väljaspool keskarhiivi ruumisid, võib ainult selleks õigustatud ametiasutuste nõudmisel ja wastutusel kwiitungi wastu ja mitte kauemaks kui neljaks kuuks.

Tarbekorral ja väljaantud arhiwaalide ettenäitamisel võib keskarhiivi juhataja neljakuulist tähtaega pikendada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 8 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 9. Keskarhiivi teenistuses olewatel isikutel on keelatud iseenesele wõi teistele koguda dokumenta, autograafe ja pitsatid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 9 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 10. Keskarhiivil on oma pitsat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 10 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 11. Keskarhiivi sisemine korraldus määratakse kindlaks keskarhiivi kodukorras.

Kodukorra seab kokku keskarhiivi juhataja ja arhiwnõukogu heakskiitmisel kinnitab selle haridusminister.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 11 wastu wõetud.

Panen selle seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega see seaduslõpuhääletamisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

19. Riigiarhiivi Hariduskom-
põhimäärus — misjoni aruand-
III lugemisel. ja **J. Annusson**
(loeb): Riigiarhiivi põ-
himäärus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega seaduse pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 1. Riigiarhiiw asub riigikantselei juures ja allub riigisekretäärile.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 2. Riigiarhiivi ülesanded on:

1) juhtida ametiasutuse registratuuride ja jookswate arhiiwide korraldamist;

2) koguda arhiwaale, mis riigiasutustes wiis aastat on seisnud, korraldada neid ja alal hoida, ja

3) üle anda ajaloolisele keskarhiiwile arhiwaalid, mis wiisteistkümmend aastat alal hoitud.

Märkus 1. Üldised määrused riigiasutuste registratuuri ja arhiivi korralduste kohta kinnitab Wabariigi Walitsus.

Märkus 2. Arhiwaalide üleandmise tähtaega pikendada võib:

a) riigikeskasutustest riigiarhiivi — wastawa ministri määramisel, ja

b) riigiarhiivist keskarhiivi — arhiwnõukogu nõusolekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 3. Riigiarhiivi walitsejaks ja korraldajaks on riigiarhiivi juhataja, kelle määrab ametisse Wabariigi Walitsus riigisekretääri ettepanekul, arhiwnõukogu arwamist ära kuulates.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 3 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 4. Riigiarhiivi koosseisus kindlaks määratud kohtadele määrab ametnikka ametisse ja wabastab neid ametist riigisekretäär riigiarhiivi juhataja ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 4 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 5. Riigiarhiivi juhataja ülesanded on:

1) walwata selle järele, et registratuuride ja jookswate arhiiwide korraldamiseks awaldatud määrused ametiasutuste poolt täpipealt täitmist leiaksid.

2) Korraldada arhiwaalide wastuwõt-mist ametiasutustelt, nende kordasead-mist ning alalhoidmist.

3) Korraldada arhiwaalide üleand-mist keskarhiiwile.

4) Korraldada ja iseäralise walwe all hoida aktid ja dokumendid, mis arhiw-nõukogu poolt tähtsuse poolest esimesse järku arwatud.

Märkus: Registratuuride ja jooks-wate arhiwide korraldamise alal on riigi-arhiwi juhatajal õigus soowiawaldustega ja ettepanekutega kõigi riigiasutuste poole pöörata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 5 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 6. Arhiwaalide wäljaandmine ameti-asutuste ajutiseks tarwitamiseks kunni nelja kuuni sünnib riigiarhiwi juhataja korraldusel.

Tarwitamise tähtaja pikendamine on lubatud tingimisel, et ametiasutus tarwi-tamiseks wõetud arhiwaalid ette näitab. Selle kohta seatakse riigiarhiwi ja ameti-asutuste esitaja poolt eriakt kokku.

Riigiarhiwi juhataja on kohustatud selle järele walwama, et ajutiseks tarwi-tamiseks wõetud arhiwaalid samas seisukorras ametiasutuste poolt tagasi antakse, nagu need riigiarhiwist wälja antud.

Märkus: Lähemad korraldused arhiwaalide tarwitamise kohta määratakse kindlaks riigiarhiwi kodukorras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 6 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 7. Eraisikutele annab luba riigiarhiwis töötamiseks riigisekretäär.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 7 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 8. Riigiarhiwi teenistuses olewatele isikutele on keelatud enesele wõi teistele koguda dokumente, autograafe ja pitsatid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 8 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 9. Riigiarhiw wõib otsekohesesse läbi-

käimisesse astuda kõigi riigi- ja omawalit-suse asutustega ja eraisikutega; Riigi-kogu juhatusena, ministritega ja waba-riigi välisesitustega aga ainult riigisekre-tääri kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 9 wastu wõetud.

Aruandja **J. Annusson** (loeb): § 10. Riigiarhiwil on oma pitsat.

Riigiarhiwi sisemine korraldus mää-ratakse kindlaks riigiarhiwi kodukorras.

Kodukorra seab kokku riigiarhiwi juhataja ja arhiwnõukogu heakskiitmisel kinnitab selle Wabariigi Walitsus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääle-tatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 10 wastu wõetud.

Panen selle seaduse lõpuhääletami-sele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega see seadus lõpuhääletamisel was-tu wõetud.

(Juhataja kohale asub abiesimees **A. Kerem**.)

Juhataja **A. Kerem**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

20. Riigi raudtee- Rahaasjanduse komisjoni teenijate palkade määruse § 8 aruandja **K. Wirma** (loeb): Riigi muutmise seadus — II lugemisel. raudteeteenijate palkade määruse § 8. muutmise seadus.

Juhataja **A. Kerem**: Asun hääle-tamisele. (Hääletatakse.) Seaduse pealkirion nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): Wabariigi Walitsuse poolt wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal 4. aprillil 1921 a. maksmapandud riigi raudteeteenijate palkade määruse („Riigi Teataja“ nr. 25 — 1921 a. seaduse nr. 17) § 8 muudetakse ära.

K. Ast (sd.): Aruandja kandis seaduse ette, aga ma pean ütlema, et ma sellest midagi aru ei saa. Kui see paragrahw, mis „Riigi Teatajas“ kuulutatud, ära saab muudetud, missugune uus sisu tuleb temale siis anda?

Juhataja **A. Kerem**: Sõna on aruandjal.

Aruandja **K. Wirma**: Eelkõnelejal ei ole selge, mis on selle seadusega mõeldud. See paragrahw kaotatakse ära. (Wahelhüüe: Tahetakse wõi kawatsetakse teda ära kaotada?) Kui seadus jõusse astub, siis kaotatakse ära, aga praegu kawatsetakse.

K. Ast (sd.): Teen ettepaneku sõnade „muudetakse ära“ asemel wõtta „tunnustatakse makswusetaks“; loodan, et komisjoni aruandja sellega ühineb.

Aruandja **K. Wirma**: Ühinen ettepanekuga.

Juhataja **A. Kerem**: Kuna aruandja rkl. Asti parandusega ühinenud on, siis tuleb ettekantud seadus wastawalt muudetuna hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega see seadus ühes parandusega II lugemisel wastu wõetud.

(Juhataja kohale asub abiesimees **K. Wirma**.)

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

21. Seadus rahwuswahelise telegraafi konwentsiooniga ühinemise kohta — II lugemisel. Wälisasjade komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus rahwuswahelise telegraafi konwentsiooniga ühinemise kohta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Ühineda rahwuswahelise telegraafi konwentsiooniga — Convention télégraphique internationale, — mis juulikuu kahekümne teisel päewal aastal ükstuhat kaheksasada seitsekümmend wiis Peeter-

buris tehtud, ja selle juurde käiwa reglamendiga ning wiimases üheteistkümmendal juunil ükstuhat üheksasada kaheksamal aastal Lissabonis tehtud muudatuste ning täiendustega — Règlement de service international annexe á la Convention télégraphique internationale de St. Petersburg.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega § 2 wastu wõetud, ja terve see seadus teisel lugemisel wastu wõetud. Sellega on päewakord läbi. Korra kohta on sõna rkl. Keremil.

22. Järgmise A. Kerem (rhw.):
koosoleku Wanematekogu otsuse
määramine. põhjal peaks järgmine
koosolek täna peale lõu-

nat ära peetama, et aga peale kahe päewakorra-punkti, mis eellõunasel koosolekul arutusel olid, juhatusel midagi päewakorda wõtta ei ole, siis kestaks koosolek ainult 5—10 minutit ja sellepärast ei maksaks uuesti kokku tulla. Järgmine koosolek oleks siis tulewal neljapäewal kell 10 hommikul. Tulewal reedel on kawatsum Tallinnast ära sõita.

Juhataja **K. Wirma**: On ettepanek tehtud järgmist koosolekut tulewal neljapäewal kell 10 hommikul ära pidada. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.
Koosolek lõpeb kell 11.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **Joh. Kukk**.

Abiesimees **K. Wirma**.

Abiesimees **A. Kerem**.

Sekretäär **A. Tupits**.